

MAKKOS ANIKÓ – CSAPÓNÉ HORVÁTH ANDREA

Széchenyi István Egyetem
makkos.aniko@sze.hu
<https://orcid.org/0000-0002-7996-8211>
csapone.andrea@sze.hu
<https://orcid.org/0000-0001-8533-7275>

Makkos Anikó – Csapóné Horváth Andrea: Interkulturális különbségek pragmatikai szempontú értelmezése politikai beszédekben (II. rész)

Pragmatic interpretation of intercultural differences in political speeches (Part II)

Alkalmazott Nyelvtudomány, XXII. évfolyam, 2022/2. szám, 1–17.

doi:<http://dx.doi.org/10.18460/ANY.2022.2.001>

Interkulturális különbségek pragmatikai szempontú értelmezése politikai beszédekben (II. rész)

Pragmatic interpretation of intercultural differences in political speeches (Part II)

In our study, we undertake a pragmatic analysis of a speech given on March 18th, 2020, by Angela Merkel, the Chancellor of Germany, and a speech given on March 23rd, 2020, by Boris Johnson, the Prime Minister of the United Kingdom, that is, we want to explore the contextual meaning of the texts. We also look at the attitudes and communication characteristics of the individual politicians. We work with transcripts of the speeches delivered. In order to detect these characteristics, we have carried out a quantitative analysis, counting the speech acts in both speeches according to the Searlian categories. Finally, we compare the speech acts in the speeches and contrast them with the cultural specificities of the two countries, showing how these differences are realised at the level of speech acts. The starting point of the analysis is the intercultural differences that fundamentally determine the communication expectations of a language community and the means of communication used by the speaker to convey a given meaning.

The 115 speech acts in Angela Merkel's speech can be classified into four types: assertive, directive, commissive, and expressive. In the speech given by Boris Johnson, the 47 speech acts studied can be classified into five types: assertive, directive, commissive, expressive, and declarative.

The two speeches have the same timing and the same audience (their own nation), but there is a significant difference in length: 1622 words / 12 minutes 42 seconds in the case of Merkel's speech, and 867 words / 5 minutes 25 seconds in the case of Johnson's speech. This difference in speech length explains the difference in the number of speech acts.

When comparing the types of speech acts, it can be seen that the most significant difference is in the number of assertive statements, which, apart from the length already mentioned, is because the German politician analyses and explains the situation in detail, describing the changes the pandemic has caused in people's lives. There are no striking differences between the speeches regarding directives, commissives, and expressives. However, it is clear that the directives are most frequent in Boris Johnson's speech, thereby making the primary aim of his speech to persuade. In Merkel's speech, the frequency of directives come second, with the Chancellor appealing to citizens' common sense and discipline to cope with the threat posed by Covid. In this context, it can be said that the German politician's speech also aims to persuade and warn people to comply with the rules. However, the declaration is only present in the speech by the British Prime Minister, which is explained by the fact that Boris Johnson announced the closures with this speech, while Angela Merkel does not discuss further austerity measures.

Another set of results of our study relates to cultural differences. Looking at the cultural differences and their mapping in the language use of the two speeches along the Hofstede dimensions (Hofstede et al., 2010), we find that the cultural identity in terms of small power distance and masculinity is well reflected in the similarities between the two speeches, even if the personal involvement of the speakers differs. At the same time, the differences – sometimes slight, sometimes significant – in the dimensions of individualism, avoidance of uncertainty, permissiveness, and time orientation clearly have an impact, with the result that the speakers produced distinctively different speeches when addressing their nation in virtually very similar situations and at almost identical moments.

A more nuanced picture of the differences between low- and high-context cultures (Hall, 1976) is given in the speeches studied, adding that in this case, the two nations are in the same category of low-context cultures, although the British are closer to the characteristics of high-context cultures. On this basis, Angela Merkel's speech is outspoken, explicit, and full of facts and references to experts. Boris Johnson's speech is terse and does not go into detail. So the cultural difference here is mainly in the length and detail of the speeches.

The study points out that political speeches can only be interpreted in a given social context and that intercultural differences can impact how the way speech acts are implemented.

Keywords: interculturality, context, pragmatics, speech act, politics

1. Bevezetés

Tanulmányunk első részében kiemeltük Németország és az Egyesült Királyság kulturális háttérének különbségeit, majd rövid összefoglalót adtunk a beszédaktus-elméletekről. Ezen túlmenően ismertettük a kutatás célját és módszereit, valamint bemutattuk a két vizsgált politikust, Angela Merkelt és Boris Johnson. Tanulmányunk második része tartalmazza a politikusi beszédek konkrét elemzését. A szövegekből vett nyelvi példákat a szerzők fordították, törekedve a minél nagyobb szöveghűsége.

2. Angela Merkel beszédének felépítése

Merkel kancellár 12 perc 42 másodperces beszédét az elemzők szerint¹ a vezető német TV-csatornákon keresztül egyidejűleg több mint 25 millió ember követte élőben. Ezenkívül az interneten streameléssel is elérhető volt a beszédről készült videó.

Angela Merkel az egész világot kihívás elé állító COVID-19 járvány elleni harcra szólítja fel a lakosságot szolidáris, fegyelmezett viselkedést kérve; összefogásra buzdít. A szónok mondandóját négy témakör köré építi fel: elemzi, magyarázza a kialakult helyzetet, beszél a már meghozott intézkedésekről, miközben kiemeli az egyéni felelősséget, elkerülendő az esetleges további drasztikus intézkedéseket, továbbá együttérzéséről és egyben támogatásáról biztosítja a lakosságot, beleértve az ipar képviselőit, valamint köszönetét fejezi ki az áldozatért, amelyet sokan meghoztak a vírus elleni harcban.

A kialakult helyzetet magyarázva a kancellár minden szépítést mellőzve, nyíltan fogalmaz, kemény mellékeveket használ, amelyek közül többet többször is megismétel: drámai (*dramatisch*) kétszer, komoly, súlyos (*ernst*) négyszer,

---

¹ <http://www.quotenmeter.de/n/116839>

kemény (*hart*) és nehéz (*schwer*) kétszer, mely utóbbiak közép- és felsőfokú alakokban is előfordulnak a beszédben. A mindennapokat ecsetelve a szónok konkrétan felsorolja a korlátozásokat, hogy mi mindent vett el eddig a vírus az emberektől. Ezt tagadó szerkezetek, tagadósók (*nein, kein*) gyakori alkalmazásával teszi (*Millionen können nicht zur Arbeit, Kinder können nicht zur Schule oder in die Kita, (es gibt) keine Veranstaltungen, keine Messen, keine Konzerte, keine Universität, keine Veranstaltungen mehr etc.*). Feltűnő, hogy amikor Angela Merkel a polgárokat kéri, illetve figyelmezteti a szükséges intézkedések betartására, az esetek többségében (kilencszer) a *müssen* módbeli segédigét használja, míg mindössze három esetben a *sollen*-t. Itt jegyezzük meg, hogy a németben a *kell* kifejezésére mindkét módbeli segédige használatos. Míg a *müssen* elsősorban egy objektíven meghatározott szükségszerűség, addig a *sollen* egy enyhébb felszólítást vagy akár morális köteleességet is jelenthet. Mindkét módbeli segédige megjeleníthet idegen akaratot, azonban a *müssen* esetében az akaratnak a végrehajtása nem lehet mérlegelés tárgya (kényszer), ezzel szemben a *sollen* esetében az alany úgy is dönthet, hogy nem hajtja végre az adott cselekvést. Ebben az esetben nem beszélhetünk kényszerről.

A beszéd lényeges eleme annak kinyilvánítása, hogy a kancellár együttérez az emberekkel, és ő, valamint kormánya mindent megtesz annak érdekében, hogy a lehetőségekhez mérten minél kevesebb veszteséggel jussanak túl ezen a krízishelyzeten. A szónok azt is kifejti, hogy a cél a vírus terjedésének lassítása, ami célzott odafigyeléssel, a szabályok betartásával elérhető. Egyértelmű az üzenet, hogy a vírus legyőzésének leghatékonyabb eszköze maga a német lakosság. A kancellár az ismétlés retorikai eszközével él, amikor minden egyes polgár felelősségét hangsúlyozza (*jeder und jede kann dazu beitragen; es kommt auf jeden an; jeder und jede muss helfen; jeder und jede (muss) Regeln befolgen*). Merkel bíz az emberekben, és bíz abban, hogy az átlátható, világos kommunikáció meghozza gyümölcsét, és a szkeptikusokat is sikerül meggyőznie. A kancellár többszörösen is köszönetet mond a helytállásért. Beszédének végén ismét aláhúzza a helyzet veszélyességét, de azt is kiemeli, hogy ha mindenki betartja a szabályokat, akkor közösen leküzdhetik a nehézségeket.

A vizsgált Merkel-beszéd nem parlamenti megszólalás vagy kortesbeszéd, abban a beszédaktusok fajtái közül a deklaratív beszédaktust kivéve mindegyik fellelhető. A továbbiakban a beszédaktusok fajtái alapján példákkal alátámasztva elemezzük a beszédet.

3. Beszédaktusok Angela Merkel beszédében

3.1. Asszertív beszédaktusok

Merkel felszólalásában nagy számban fordulnak elő asszertívumok: sok az állítás, kijelentés, magyarázat.

A kancellár beszédét a fennálló helyzet elemzésével indítja, kiemelve annak súlyosságát, és minden köntörfalazás nélkül, világosan, tárgyilagosan fogalmaz:

Das Coronavirus verändert zurzeit das Leben in unserem Land dramatisch. Unsere Vorstellung von Normalität, von öffentlichem Leben, von sozialen Miteinander - all das wird auf die Probe gestellt wie nie zuvor.²

Beszédében utal pozíciójára, kihangsúlyozza, hogy felelős vezetőként – „als Bundeskanzlerin” – szól. Célja, hogy mindenki értse meg a kormány intézkedéseit, kiáll az átláthatóság, a nyílt demokrácia mellett, bízva abban, hogy sikerül megnyernie az embereket.

Das gehört zu einer offenen Demokratie: dass wir die politischen Entscheidungen auch transparent machen und erläutern. Dass wir unser Handeln möglichst gut begründen und kommunizieren, damit es nachvollziehbar wird.³

Merkel ezen kijelentése indirekt utalás a 2015-ös menekültválságra, és egyben annak beismerése is, hogy az átláthatatlan, nem átgondolt kommunikáció kudarchoz vezet. Elhíresült mondatával – *Wir schaffen das* – nem sikerült maga mellé állítania a polgárokat. Most, ebben a drámai szituációban a kormány és személy szerint ő is mindent megtesz, hogy az intézkedések mindenki számára érthetőek legyenek.

Es ist ernst.⁴ – jelenti ki a kancellár. A II. világháború óta nem állt ilyen kihívás előtt az ország. Nincs kétség, összefogásra van szükség, csakis együttes erővel lehet a fennálló helyzeten javítani, illetve annak rosszabbodását megakadályozni. *Es kommt auf jeden an.⁵* – hangsúlyozza.

Angela Merkel fontosnak tartja, hogy az emberek értsék a kialakult helyzetet. Beágyazott performatívum segítségével vezeti be következő mondatát:

Ich möchte Ihnen erklären, wo wir aktuell stehen in der Epidemie, was die Bundesregierung und die staatlichen Ebenen tun, um alle in unserer Gemeinschaft zu schützen und den ökonomischen, sozialen, kulturellen Schaden zu begrenzen.⁶

Nélkülözhetetlennek tartja azt is, hogy a polgárok tudják, hogy a kormány, személyével az élén, intézkedései meghozatalánál olyan szakemberekre hagyatkozik, mint a Robert Koch Intézet szakértői, tudósok és virológusok.

---

² A koronavírus drámaian megváltoztatja az életet hazánkban. A normalitásról, a közéletéről, a társadalmi összetartozásról alkotott elképzelésünket – mindez olyan próbára van téve, mint még soha.

³ Ez hozzátartozik egy nyílt demokráciához: az, hogy a politikai döntéseket átláthatóvá tesszük és el is magyarázzuk őket. Azt, hogy amit teszünk, lehetőség szerint jól megindokoljuk és kommunikáljuk azért, hogy az nyomon követhető legyen.

⁴ A helyzet komoly.

⁵ Ez mindenkin múlik.

⁶ Szeretném önöknek elmagyarázni, hogy hol tartunk jelenleg a járványban, mit tesz a szövetségi kormány és az állam, hogy közösségünkben mindenkit megvédjen, és csökkentse a gazdasági, társadalmi és kulturális károkat.

*Zur Epidemie – und alles was **ich** Ihnen dazu **sage**, kommt aus den ständigen Beratungen der Bundesregierung mit den Experten des Robert Koch-Instituts und anderen Wissenschaftlern und Virologen.⁷*

A bizalom kiépítéséhez nem elég az empátia, szavahihetőség is kell, illetve az, hogy az emberek lássák, hogy vezetőjük kompetens a témában. Merkel a politikát háttérbe szorítja, hivatalos tényekkel, szakkompetenciákra hagyatkozva próbál az emberek értelmére hatni.

Deutschland hat ein exzellentes Gesundheitssystem, vielleicht eines der besten der Welt.⁸ A jól működő egészségügyi rendszer megléte biztonságot ad, pánikra semmi ok. A kancellár a német egészségügyi rendszerbe vetett bizalmat igyekszik ezzel a már-már marketingfogásnak is beillő mondattal erősíteni.

Jelen beszéd azért is rendhagyó, mert ebben megjelenik a pátosz, amely a logika és a szavahihetőség mellett a meggyőzés harmadik fontos eleme. Napjainkban, a digitalizáció korszakában egyre inkább vágyunk az emberségre, arra, hogy ne csak „statisztikai adatok” legyünk. Merkel legközelebbi szeretteinket is megnevezve hangsúlyozza, hogy egy olyan közösségben élünk, amelyben minden élet, minden ember számít. A beszéd talán legérzelmesebb, legmegérintőbb mondata az alábbi kijelentő mondat.

Das sind nicht einfach abstrakte Zahlen in einer Statistik, sondern das ist ein Vater oder Großvater, eine Mutter oder Großmutter, eine Partnerin oder Partner, es sind Menschen. Und wir sind eine Gemeinschaft, in der jedes Leben und jeder Mensch zählt.⁹

Merkel a logikában hisz, tudja, hogy szükség van korlátozásokra. Olyan korlátozásokra, amelyekre Németországban eddig még nem volt példa. Ezeket a megszorításokat az emberekkel el kell fogadtatni, meg kell őket győzni. Ehhez pedig az egyik legfontosabb meggyőzési stratégiát, az érvelést hívja segítségül, mégpedig a személyes szavahihetőségén keresztül.

Für jemanden wie mich, für die Reise- und Bewegungsfreiheit ein schwer erkämpftes Recht waren, sind solche Einschränkungen nur in der absoluten Notwendigkeit zu rechtfertigen.¹⁰

A kancellár arra utal, hogy a szabadságelvonást már személyesen átélte az egykori NDK-ban, tudja, ez mit jelent; óvatosan bánik a korlátozásokkal, érti és átérzi az emberek gondjait.

---

⁷ A járvánnyal kapcsolatos tudnivalók – és minden, amit erről elmondok önöknek, a szövetségi kormánynak – a Robert Koch Intézet szakértőivel, valamint más tudósokkal és virológusokkal folytatott folyamatos konzultációiból származnak.

⁸ Németországnak kiváló az egészségügyi rendszere, talán a világon az egyik legjobb.

⁹ Ezek nemcsak absztrakt számok egy statisztikában, hanem egy apa vagy nagyapa, egy anya vagy nagyanya, egy társ, ők emberek. És mi egy olyan közösség vagyunk, amelyben minden élet és minden ember számít.

¹⁰ Egy olyan ember számára, mint én, akinek a szabad utazás és a mozgásszabadság nehezen kiharcolt jog volt, az ilyen korlátozások csak akkor igazolhatók, ha azok feltétlenül szükségesek.

Beszéde végén, mintegy mantraként ismételve hangsúlyozza, hogy a helyzet komoly, és csak közösen lehet ezzel a történelmi feladattal megbirkózni. Az *ernst* melléknév, amely a felszólalás elején is többször megjelenik, szinte keretbe foglalja a beszédet.

Diese Situation ist ernst [...]

*Dies ist eine historische Aufgabe und sie ist nur gemeinsam zu bewältigen.*¹¹

3.2. Direktív beszédaktusok

Angela Merkel felszólalása 28 direktív megnyilatkozást tartalmaz, amelyeknek „illokúciós lényege rávenni a hallgatót, hogy a direktívum propozíciós tartalmának megfelelően alakítsa viselkedését. [...] Minden direktívum egy vágy kifejezése, amihez a viselkedését kellene irányítani a hallgatónak” (Searle, 2000: 149). Az illokúciós aktusnak a realizálására különböző propozicionális aktusok használhatók; a beszédesemény szintaktikai formája nem minden esetben egyezik meg a vele kapcsolatba hozott illokúciós aktussal. Ezt az állítást a szövegben fellelhető kérés, felhívás, figyelmeztetés megjelenési formái teljes mértékben alátámasztják. A kancellár már beszéde elején figyelmezteti a lakosságot, hogy a kialakult helyzetet vegyék is komolyan.

*Nehmen Sie es auch ernst.*¹²

Explicit direktívumra példa az alábbi, szintén imperatívusz segítségével kifejezett kérés is, amelyet a szónok performatív igével vezet be.

*Deswegen **bitte ich Sie: Glauben Sie keinen Gerüchten, sondern nur den offiziellen Mitteilungen** [...]*¹³

Implicit direktívumként jelenik meg a kérés, felszólítás főnévi igenévvel történő kifejezése éppúgy, mint a kérés főnévvel történő kifejezése; a kancellár fegyelmet kér a vírus elleni harchoz.

*Nicht in Panik **verfallen**, aber auch nicht einen Moment **denken**, auf ihn oder sie komme es doch nicht wirklich an.*¹⁴

***Kein Handschlag** mehr, gründlich und oft die Hände **waschen**, mindestens **eineinhalb Meter Abstand zum Nächsten** und am besten **kaum noch Kontakte zu den ganz Alten**, weil sie eben besonders gefährdet sind.*¹⁵

A beszédben fellelhető direktív beszédaktusok közül kiemelendő a módbeli segédigék használatával történő felszólítás: ez a direktívumok 50 %-át teszi ki.

---

¹¹ Ez a helyzet komoly [...]. Ez most egy történelmi feladat, amivel csak közösen birkózhatunk meg.

¹² Vegyék is komolyan.

¹³ Ezért kérem önöket: ne higgyenek semmilyen híresztelésnek, csak a hivatalos bejelentéseknek [...].

¹⁴ Ne essenek pánikba, de egy pillanatig se gondolják, hogy ez nem igazán önökön múlik.

¹⁵ Nincs több kézfogás, alaposan és gyakran mossanak kezet, tartsanak legalább másfél méter távolságot egymástól, és lehetőleg alig érintkezzenek a nagyon idősökkel, mert ők különösen veszélyeztetettek.

*Wir **müssen** das Risiko, dass der eine den anderen ansteckt, so begrenzen, wie wir nur können. Wir **müssen** [...] zeigen, dass wir herzlich und vernünftig handeln und so Leben retten.*¹⁶

Merkel kancellár beszédének vége felé határozottan felszólítja a lakosságot a szabályok betartására. Az emberek hozzáállásán, fegyelmezettségén múlik, hogy sikerül-e túljutni a nehézségeken, vagy további korlátozásokra lesz szükség.

*Ich appelliere an Sie: **Halten Sie sich an die Regeln** [...]*¹⁷

Angela Merkel televíziós felszólalásának utolsó mondata, kérése, tőle szokatlan módon, érzelmeiktől túlfűtött.

*Passen Sie gut auf sich und auf Ihre Liebsten auf.*¹⁸

3.3. Kommisszív beszédaktusok

A kommisszívumokra példák az ígéretek, fogadalmak, felajánlások, a kifejezésre juttatott őszinteségi feltétel pedig a szándék (Searle, 2000). A vizsgált beszédben is hangzanak el ígéretek: az ellátás továbbra is biztosított, a kormány mindent megtesz az élelmiszer-ellátás zavartalan működéséért, valamint a munkahelyek megőrzéséért. Merkel garantálja, hogy a kormány lehetőségeihez mérten továbbra is megad minden támogatást a gazdaság képviselőinek. Ez nagyon lényeges kijelentés az ország első emberének szájából ebben a krízishelyzetben.

*Ich **versichere** Ihnen: Die Bundesregierung tut alles, was sie kann, um die wirtschaftlichen Auswirkungen abzufedern – und vor allem um Arbeitsplätze zu bewahren.*¹⁹

*Wir können und werden alles einsetzen, was es braucht, um unseren Unternehmern und Arbeitnehmern durch diese schwere Prüfung zu helfen.*²⁰

A kancellár kormánya nevében továbbá ígéretet tesz arra, hogy újra megvizsgálják, kellenek-e változtatások, szükséges-e az adott helyzet újragondolása.

3.4. Expresszív beszédaktusok

Az expresszívumok az érzelmerkifejezés mintapéldányai. A kancellár beszédében mindössze öt expresszív megnyilatkozás lelhető fel. Merkel köszönetet mond az egészségügyi dolgozóknak éppúgy, mint a kereskedelemben tevékenykedőknek –

---

¹⁶ Amennyire csak tudjuk, korlátoznunk kell annak kockázatát, hogy az egyik megfertőzze a másikat. Meg kell mutatnunk, hogy őszintén és értelmesen cselekszünk és így életet mentünk.

¹⁷ Önökhöz fordulok: tartsák be a szabályokat [...].

¹⁸ Vigyázzanak magukra és szeretteikre.

¹⁹ Biztosíthatom önöket: a szövetségi kormány mindent megtesz a gazdasági hatások tompítása – és mindenekelőtt a munkahelyek megőrzése érdekében.

²⁰ Mindent meg tudunk és meg is fogunk tenni, ami szükséges ahhoz, hogy vállalkozóinknak és munkavállalóinknak segíthessünk ebben a nehéz megpróbáltatásban.

ez is az érzelmi megnyilvánulás egyik jeles példája. Ugyanakkor sajnálatát fejezi ki amiatt, hogy az emberek nem lehetnek szeretteikkel.

A beszédben háromszor jelenik meg köszönetnyilvánításként az „*ich danke*” performatív ige, de találunk példát a köszönet kifejezésére nominális igei szerkezet segítségével is.

[...] und **ich danke** Ihnen von ganzem Herzen dafür.²¹

Und lassen Sie mich auch hier **Dank aussprechen** an Menschen, denen zu selten gedankt wird.²²

Kijelenthető, hogy jelen felszólalás a sikeres beszéd összes ismervét felsorakoztatja: logikusan felépített, érthető, tényeket sorakoztat fel, miközben tudományos felismerésekre mutat rá, és nem utolsósorban az érzelmekre apellál.

A beszédben nagyon gyakori a többes szám első személy használata, ami pragmatikai szempontból azonosulás a megszólítottakkal. A MI perszonális deixis a kancellár beszédében egyértelműen pozitív konnotációval bír.

4. Boris Johnson beszédének felépítése

Borish Johnson 5 perc 25 másodperc hosszú beszéde logikusan felépített, az egyes részek jól körülhatárolható gondolati egységeket képeznek. A négymondatos bevezetés világosan előre jelzi a beszéd tartalmát, és meghatározza annak alaphangját is. A vírus mint az utóbbi évtizedek legnagyobb fenyegetése és mint láthatatlan, pusztító gyilkos jelenik meg, mellyel fel kell venni a harcot. A kormányzati lépésekről való tájékoztatás mellett pedig hangsúlyos a lakosság megszólítása is: *what you can do to help*²³. Végül a miniszterelnök előrevetíti az intézkedések meghozatalának magyarázatát is.

A bevezetés után az első fő téma a szükséges lépések igazolása. Itt a szónok a veszély nagyságát emeli ki, és a tétlenség negatív következményeit sorolja. Beszél a hatalmas nemzeti erőfeszítésről (*huge national effort*), a valós veszélyről (*real danger*) és a súlyosan beteg emberekről (*seriously unwell*), valamint az egészségügyi ellátórendszer túlterhelésének lehetséges következményeiről. Ennek a gondolati egységnek a végén utal az eddigi ajánlásokra, megköszöni azok betartását, és egy többes szám első személyű kijelentéssel rávilágít a szükséges szigorításokra.

*That's why we've been asking people to stay at home during this pandemic. Though huge numbers are complying, and I thank you all, the time has now come for us all to do more.*²⁴

²¹ [...] és szívből köszönöm önöknek.

²² És hadd fejezzem ki köszönetemet azoknak az embereknek is, akiknek túl ritkán mondanak köszönetet.

²³ mit tehetnek, hogy segítsenek

²⁴ Ezért kérjük az embereket, hogy maradjanak otthon e világvjárvány idején. Bár nagyon sokan tesznek eleget ennek a kérésnek, és köszönöm is mindenkinek, elérkezett az ideje, hogy mindannyian többet tegyünk.

A beszéd következő egysége a meghozott intézkedéseket részletezi, központi gondolata a védekezés szlogenjévé vált mondat: *You must stay at home.*²⁵ A megengedett és nem megengedett tevékenységek felsorolása után a szónok egy mondatral figyelmezteti a hallgatóságot arra, hogy milyen következményekkel fog járni a szabályok megszegése.

*If you don't follow the rules, the police will have the powers to enforce them, including through fines and disbursing gatherings.*²⁶

Ezek után a miniszterelnök hosszasan sorolja, hogy az otthon maradást milyen rendelkezésekkel segítik elő. A folytatásban is ez a gondolat marad a középpontban, és a hangsúly azokon a támogatásokon van, melyeket a lezárások gazdasági hatásainak csökkentése érdekében biztosítanak, illetve azokon az intézkedéseken, amelyekkel megerősítik az egészségügyi rendszert.

A beszéd utolsó egysége szól ismételten az emberekről és az emberekhez. A miniszterelnök megköszöni a helytállást, és az összefogás erejére hivatkozik, ami a múltban is jellemezte az embereket, és ami a jelen helyzetben is szükséges a vírus legyőzéséhez. Végül megismétli a beszéd központi gondolatát:

*Therefore, I urge you at this moment of national emergency to stay at home, protect our NHS, and save lives.*²⁷

5. Beszédaktusok Boris Johnson beszédében

5.1. Asszertív beszédaktusok

Az elemzett Boris Johnson-beszéd azon mondatai, melyek az asszertív beszédaktusok körébe tartoznak, a jelen helyzetet írják le, és az intézkedések magyarázatát adják, így nagy részük a beszéd elején található. Mivel „[i]llokúciós lényegük értelmében elkötelezik a hallgatót a proposíció igazsága mellett” (Szili, 2013: 94), ezért fontos megjegyezni, hogy súlyos kijelentéseket tartalmaznak: sok erős érzelmi töltetű kifejezést találunk itt.

*The coronavirus is the **biggest threat** this country has faced for decades, and this country is not alone. All over the world, we're seeing the **devastating impact** of this **invisible killer**. [...] As we've seen elsewhere, in other countries that also have **fantastic** healthcare systems, that is the moment of **real danger**.*²⁸

---

²⁵ Otthon kell maradniuk.

²⁶ Ha nem tartják be a szabályokat, a rendőrségnek jogában áll fellépni, többek között bírságok kiszabásával és az összejövetelek felosztatásával.

²⁷ Ezért arra buzdítom önöket, hogy az országos vészhelyzet ezen pillanatában maradjanak otthon, védjék meg az NHS-t és mentsenek életeteket.

²⁸ A koronavírus a legnagyobb fenyegetés, amellyel ez az ország évtizedek óta szembesült, és ez az ország nincs egyedül. Az egész világon látjuk ennek a láthatatlan gyilkosnak a pusztító hatását. [...] Amint azt másutt, más olyan országokban is láthattuk, ahol szintén fantasztikus az egészségügyi rendszer, ez most valós veszély.

Hasonlóan lényeges momentum, hogy ezekben a kijelentésekben kiemelt szerepet kap az emberi közösség: a világ minden országa érintett, mondja a szónok, ezzel tompítva a brit helyzet drámaiságát és különlegességét. Szintén asszertívumokat használva a beszéd későbbi pontjain a miniszterelnök rávilágít azokra az eredményekre és folyamatokra, amelyeket az ország fel tud mutatni a vírus elleni harcban – itt ugyancsak megjelennek az érzelmekre ható szófordulatok.

*Day by day we are strengthening our **amazing** NHS with 7,500 former clinicians now coming back to the service.*²⁹

*[...] we've produced a **huge and unprecedented** program of support, ...*³⁰

Összességében kijelenthetjük, hogy az állítások jól érzékeltetik a pillanat drámaiságát és kihangsúlyozzák a tetteket, ugyanakkor a jellemzés nyugodt hangvételű, tárgyyszerű, a szónok nem esik túlzásokba, igyekszik elkerülni a pánikkeltést, ezért sem ecseteli részletesebben a helyzetet. Az asszertívumok alacsony száma is jól mutatja, hogy a beszéd elsődleges célját máshol kell keresni.

5.2. Direktív beszédaktusok

A direktívumokról elmondhatjuk, hogy az elemzett beszédben egy jól felépített rendszert alkotnak. Az összes beszédaktus közül ezek fordulnak elő legnagyobb számban, ami kijelöli a szónok szándékát: rávenni a hallgatóságot arra, hogy a propozíciós tartalomnak megfelelően cselekedjen. A direktívumok változatos nyelvi kifejezőeszközei jól mutatják, hogy a szónok a közvetett utalásokon keresztül jut el a közvetlen, erős felszólításig.

*what you can do to help – it's vital to slow the spread of the disease – we've been asking people to stay at home – the time has now come for us all to do more – I must give the British people a very simple instruction. – You must stay at home.*³¹

Jellemző, hogy a későbbiekben is az utasítások leggyakrabban kevésbé direkt tanácsként vagy buzdításként fogalmazódnak meg, passzív igei szerkezetekben vagy határozóként jelennek meg.

*You **should not** be meeting friends.*³²

*I **urge** you (...) to stay at home.*³³

---

²⁹ 7500 orvos tér vissza a munkába, ezzel napról napra erősítjük az elképesztő Nemzeti Egészségügyi Szolgálatunkat.

³⁰ [...] hatalmas és példátlan támogatási programot hoztunk létre, ...

³¹ mit tehetnek, hogy segítsenek – létfontosságú a betegség terjedésének lassítása – kérjük az embereket, hogy maradjanak otthon – elérkezett az ideje, hogy mindannyian többet tegyünk – Egy nagyon egyszerű utasítást kell adnom a briteknek. – Otthon kell maradniuk.

³² Nem szabad barátokkal találkozniuk.

³³ Arra buzdítom önöket, (...) hogy maradjanak otthon.

*Each and every one of us is now obliged to join together.*³⁴

*With the time you buy, by simply staying at home, we are increasing our stocks of equipment.*³⁵

A szónok célja, hogy minél többször és minél változatosabb formában hangozzon el a felszólítás, illetve hogy a kényszerítő erő minél kevésbé legyen érezhető. Ez utóbbit azzal is eléri, hogy az utasítás többször visszatérő jellemzője az egyszerű (*simply, simple*). Mindössze két alkalommal hangzik el a felszólítás egyes szám első személyben, vagyis a szónoktól jövő direkt utasításként, így a brit miniszterelnök kevésbé vonódik be személyesen.

5.3. Kommisszív beszédaktusok

Politikai beszédekben a direktívumok mellett gyakori illokúciós aktusok a kommisszívumok, vagyis az ígéretes és felajánlások is, mivel „a politikai/politikusi akarat leginkább a direktív és kommisszív beszédaktusok révén nyilvánul meg” (Mihalovics, 2006: 108). Ezt a megállapítást igazolja Boris Johnson beszéde is, mivel a harmadik leggyakoribb beszédaktusnak a kommisszívumok bizonyultak. Itt a miniszterelnök ezekkel kívánja mintegy ellentételezni és igazolni a lakosságtól kért áldozatot. A korlátozások felülvizsgálatára tett ígéretet, amely összekapcsolódik a gazdasági károk enyhítése melletti elköteleződéssel, performatív ige vezeti be.

*I can assure you that we will keep these restrictions under constant review. We will look again in three weeks and relax them if the evidence shows we are able to.*³⁶

Az ígéretes következő csoportját a jövőbeli sikerek és eredmények képezik, melyeket egyértelműen a közösség erejének és az összefogásnak tulajdonít a szónok: ennek megfelelően a többes szám első személyű kifejezések dominálnak ebben a szövegrészben.

*[...] that will enable us to turn the tide on this invisible killer.*³⁷

*I know that as they have in the past so many times, the people of this country will rise to that challenge, and we will come through it stronger than ever. We will beat the coronavirus, and we will beat it together.*³⁸

Végezetül a kommisszívumok speciális csoportját jelentik a fenyegetések, ezeket a brit miniszterelnök leginkább az intézkedések szükségessége kapcsán használja, főképp a beszéd elején, illetve később nyomatékosítás céljából.

---

³⁴ Mindannyian kötelesek vagyunk összefogni.

³⁵ Azzal, hogy egyszerűen otthon maradnak, időt nyerünk arra, hogy növelni tudjuk a készleteinket.

³⁶ Biztosíthatom önöket arról, hogy ezeket a korlátozásokat folyamatosan felülvizsgáljuk. Három hét múlva újra megnézzük őket, és lazítunk rajtuk, ha a bizonyítékok azt mutatják, hogy ezt megtehetjük.

³⁷ [...] ez lehetővé fogja tenni számunkra, hogy csapást mérjünk erre a láthatatlan gyilkosra.

³⁸ Tudom, hogy mint a múltban oly sokszor, ez az ország fel fog nőni ehhez a kihíváshoz, és erősebbek leszünk utána, mint valaha. Legyőzzük a koronavírust, és együtt győzzük le.

*To put it simply, if too many people become seriously unwell at one time, the NHS will be unable to handle it, meaning more people are likely to die, not just from coronavirus but from other illnesses as well.*³⁹

Ahogy láttuk, az ígéretek különböző formái szintén átszövik az egész beszédet, és jól kiegészítik a direktív beszédaktusokat, többször mintegy egymással rímelve, egymást erősítve viszik tovább a gondolatmenetet.

5.4. Expresszív beszédaktusok

Az érzelemkifejező expresszívumokat áttekintve elmondhatjuk, hogy hat megnyilatkozást tudunk ide sorolni, amelyek nagyon egyenletes, szimmetrikus eloszlást mutatnak: kettő a beszéd elején, kettő a közepén, kettő pedig a végén található. Három ezek közül egyes szám első személyű köszönetnyilvánítás egy-egy explicit performatívum formájában.

*Though huge numbers are complying, and **I thank you all**, ...*⁴⁰

***I want to thank** everyone who is working flat out to beat the virus, everyone from the supermarket staff to the transport workers, to the carers, to the nurses and doctors on the frontline.*⁴¹

Emellett a korlátozások bejelentését és az ígéretek köti össze a további két expresszívum, ezek a miniszterelnök sajnálkozását, együttérzését fejezik ki.

*No prime minister wants to enact measures like this. I know the damage that this disruption is doing and will do to people's lives, to their businesses, and to their jobs.*⁴²

Az érzelmek kifejezése mindezek alapján limitált Boris Johnson beszédében, néhány nagyon tudatosan elhelyezett mondatra szorítkozik.

5.5. Deklaratív beszédaktusok

Végezetül a beszéd megszületésének indokául szolgáló bejelentések a deklarációk csoportjába sorolható beszédaktusok, amelyek koncentráltan jelennek meg a szöveg első felében. A rendőrség felhatalmazása a szabályszegőkkel szemben egy olyan deklaráció, amelyet egy implicit performatívum fejez ki (lásd a 26. lábjegyzetet), valamint ezen kívül további három kijelentés esetében is hasonló nyelvi eszközöket látunk.

---

³⁹ Egyszerűen szólva: ha túl sok ember lesz egyszerre súlyosan beteg, az NHS nem lesz képes ezt kezelni, vagyis valószínűleg több ember fog meghalni nemcsak a koronavírus, hanem más betegségek miatt is.

⁴⁰ Bár nagyon sokan tesznek eleget ennek a kérésnek, és köszönöm is mindenkinek, ...

⁴¹ Szeretnék köszönetet mondani mindenkinek, aki a vírus legyőzésén dolgozik, mindenkinek a boltosoktól a szállítóig, a gondozóig, az ápolóig és az orvosokig a frontvonalban.

⁴² Egyetlen miniszterelnök sem akar ilyen intézkedéseket hozni. Tudom, hogy ez a leállítás milyen károkat okoz és fog okozni az emberek életében, vállalkozásaiban és munkáiban.

*Parks will remain open for exercise, but gatherings will be dispersed.*⁴³

*That is why people will only be allowed to leave their home for the following very limited purposes: ...*⁴⁴

Az intézmények bezárását további három mondatban sorolja fel, ahol a deklarációk cselekvő alanya a *we* személyes névmás, vagyis a miniszterelnök a nyelvi kifejezés tekintetében nem személyesen rendeli el a lezárásokat.

*We'll stop all gatherings of more than two people in public, excluding people you live with.*⁴⁵

Ahogy tehát láthatjuk, a deklarációk több mint fele közvetett beszédaktusokként realizálódik a vizsgált szövegben, illetve nem kötődik a miniszterelnökhöz egy személyben. Ezek a nyelvi megformálások azt eredményezik, hogy a szónok kissé el tudja távolítani saját magától az intézkedéseket.

6. Eredmények a beszédek vizsgálatának tükrében

Ha a szövegekben megjelenő beszédaktusokat és azok kifejezési módját összevetjük a két nemzet kulturális sajátosságaival, a következő megállapításokat tudjuk tenni.

Mindkét kultúrára jellemző a kis hatalmi távolság. Ezt tükrözi a gyakori többes szám első személyű fogalmazás, ami arra utal, hogy a miniszterelnök, illetve a kancellár egyek a nemzettel.

A németeknél meghatározó a nyílt, egyenes kommunikáció, a „teutón közvetlenség” (Gesteland, 1999: 233), a britek viszont szívesebben fogalmaznak kevésbé direkt, visszafogott módon – ez tükröződik abban, hogy Boris Johnson beszédében többször fordulnak elő indirekt beszédaktusok, míg a Merkel-beszédben több a direkt beszédaktus. Johnson üzenetében a direktívumok 33%-a indirekt nyelvi megformálást kapott, míg a deklaratívumok 57%-a sorolható ide. Vagyis a két szóba jöhető beszédaktus esetében 41% az indirekt megfogalmazások aránya. Merkel felszólalásában a direktívumok 32%-a indirekt beszédaktus. Ezen túlmenően a helyzet súlyosságához képest a brit miniszterelnök kevés túlzó melléknevet és hatáskeltő főnevet használ, megőrzi hidegvérét, így a beszédet nem uralják el az érzelmek. Ezzel szemben a német kancellár – eddigi nyilvános megszólalásaitól eltérően – pátoszos, esetenként érzelmektől túlfűtött mondatokat használ, nagyfokú empátiáról tesz tanúságot (lásd a 9. és a 22. lábjegyzeteket). Ugyanakkor ez nem jelenti azt, hogy a beszéd során többször is ne fogalmazzon nagyon keményen (lásd a melléknévhasználatot a 2. pont alatt).

---

⁴³ A parkok továbbra is nyitva állnak testmozgás céljára, de az összejöveleket fel fogják oszlatni.

⁴⁴ Éppen ezért az emberek csak az alábbi nagyon korlátozott célokból hagyhatják majd el otthonukat:

...

⁴⁵ Kettőnél több ember köztéri gyülekezését be fogjuk szüntetni, kivéve, ha egy háztartásban élnek.

A nagyon erős brit individualizmus, valamint a kevésbé jövőorientált brit gondolkodás – a németek hajlandóbbak a jelen áldozatokra a jövő érdekében – és az élvezeteknek nagyobb teret adó neveltetés összeadódik; Boris Johnson beszédében az otthonmaradás elrendelése sokkal kevésbé direkt, és ezzel párhuzamosan hangsúlyosan jelenik meg az ellentételezés is, a jövőbeli jutalom, a sikerek ígérete a kommisszív beszédaktusok által (lásd az 5.3 pontot). A brit miniszterelnök a szabályok be nem tartásának negatív következményeit is többször felemlíti, ami újabb eszköz arra, hogy rábírja a nemzetet a szabálykövetésre. Angela Merkel konkrétan, kertetés nélkül fogalmaz, mindenkitől elvárás a szabályok betartása, ellenkező esetben drasztikusabb intézkedésekre kerülhet sor.

A direktívumok száma viszonylag gyakori a vizsgált beszédekben, ami érthető annak tükrében, hogy a szónokok felhívással fordulnak a nemzethez, a lakosság megértését kérik, ugyanakkor figyelmeztetnek is az esetleges további korlátozásokra. A direktívumok megjelenési formája meglehetősen változatos, de egyértelmű, hogy az erős, a hallgatóra közvetlenül irányuló felszólítások száma alacsony, gyakoribb az enyhe kényszer, buzdítás vagy a személytelen nyelvi forma alkalmazása, ami a magasabb individualizmusra vezethető vissza, és nyomon követhető mindkét politikus beszédében (lásd a 3.2. és 5.2. pontokat).

Mindkét társadalomra a maszkulinitás jellemző, ahol az egyéni sikerek fontosak, és a munka életcél. Ennek megfelelően mindkét ország vezető politikusa ígéretet tesz olyan támogatásokra, amelyekkel a gazdasági károk enyhíthetők és a munkahelyek megvédhetők. Az is a maszkulin kultúrának köszönhető, hogy ezek az államfők a bemutatott beszédekben erős vezető benyomását keltik, akik kiállnak a nemzet elé, és felelősséget vállalnak a meghozott döntésekért. Ugyanakkor Boris Johnson személye inkább a háttérben marad, mivel gyakrabban alkalmaz személytelen vagy többes számú nyelvtani formákat az egyes szám első személy helyett. Angela Merkel személyes ügyként kezeli a koronavírus legyőzését, és kancellárként tudja, hogy ebben a krízishelyzetben mi a teendője: meggyőzni és összefogásra buzdítani az embereket, személyes szavahihetőségét is bevetve (lásd a 10. lábjegyzetet). Ennek tükrében érthető, hogy beszédében – a gyakran előforduló többes szám első személyű névmások mellett – nem ritkán egyes szám első személyű igealakok is előfordulnak.

A bizonytalanság nagyobb méretű tolerálására vezethető vissza, hogy a britek nem igénylik a részletekbe menő magyarázatokat, így Boris Johnson beszéde viszonylag rövid, a lényegre koncentrál, nem magyarázza túl a helyzetet. A németek viszont kerülik a bizonytalanságot, számukra a részletek is ugyanolyan fontosak, hogy igazolni tudják döntéseik átgondoltságát. A németek inkább kompenzálják a nagyobb bizonytalanságot a szakértelem erőteljes felhasználásával. Angela Merkel beszéde is ezt támasztja alá: több mint kétszer olyan hosszú, mint az angol megszólalás, részletesen taglalja a helyzetet, többször ismétlésekbe bocsátkozik, explicit megfogalmazásokat tesz, és a szakértelmet is

bevonja (lásd a 2., 6. és 7. lábjegyzeteket). Angela Merkel nem jelent be további konkrét korlátozásokat, beszédében inkább arra törekszik, hogy elmagyarázza a jelenlegi helyzetet, és a figyelmeztető szerepére szorítkozik. Ez magyarázatul szolgálhat arra, hogy míg a kancellár beszédéből hiányoznak a deklaratívák, addig a brit miniszterelnöknél azok hét esetben fordulnak elő.

A két politikus beszédében előforduló beszédaktusokat a jobb áttekinthetőség érdekében táblázatos formában összegezzük (1. táblázat).

1. táblázat. Beszédaktusok típusai és száma a vizsgált beszédekben

Beszédaktus	Angela Merkel beszéde		Boris Johnson beszéde	
	abszolút számok	százalék	abszolút számok	százalék
Asszertívum	73	63,4	11	23,4
Direktívum	28	24,3	15	31,9
Komisszívum	9	7,8	8	17,0
Expresszívum	5	4,3	6	12,8
Deklaráció		-	7	14,9

A Merkel-beszéd 115, míg a Johnson-beszéd 47 beszédaktust tartalmaz. A két beszéd időzítése és megszólított közönsége (a saját nemzet) megegyezik, viszont a terjedelemben lényeges a különbség: 1622 szó/12 perc 42 másodperc Merkel esetében és 867 szó/5 perc 25 másodperc Johnsonnál. Ez magyarázza a beszédaktusok számában megnyilvánuló eltérést. A beszédaktusok típusait összevetve látható, hogy igazán nagy eltérés az asszertív megnyilatkozások számában van, ami a már említett terjedelmen kívül arra vezethető vissza, hogy a német politikus részletekbe menően elemezi, magyarázza a kialakult helyzetet, leírja, milyen változásokat okozott a pandémia az emberek életében. A direktívum, kommisszívum és expresszívum tekintetében kiugró eltérés nem mutatkozik a beszédekben. Viszont az is jól látható, hogy Boris Johnson beszédében legnagyobb számban a direktívumok fordulnak elő, így az ő beszédének elsődleges célja a meggyőzés. A Merkel-beszédben gyakoriságukat tekintve a második helyet foglalják el a direktívumok, a kancellár a COVID-járvánnyal szemben a polgárok józan eszére és fegyelmére apellál, hogy képesek legyenek megbirkózni a veszéllyel. Ennek tükrében kijelenthető, hogy a német politikus beszédének is alapvető célja a meggyőzés, figyelmeztetés a szabályok betartására. A deklaráció viszont csak a brit miniszterelnök felszólalásában van jelen, amit az magyaráz, hogy Boris Johnson ezzel a beszédével jelentette be a lezárásokat, míg Angela Merkel nem beszél újabb megszorításokról.

7. Konklúzió

Tanulmányunkban az európai nagyhatalmak legjelentősebbjei közül a brit miniszterelnök, Boris Johnson és a német kancellár, Angela Merkel egy-egy beszédét vettük górcső alá, amelyek a világot térdre kényszerítő járvány kapcsán tett első jelentős, a nemzethez intézett megszólalásaik voltak. Vizsgálatunkat a kultúrák közötti különbségekre alapoztuk, valamint a pragmatikai elemzés során a beszédaktusok felől közelítettük meg a beszédeket, és az egyes típusok végrehajtásának mikéntjét vetettük össze. A vizsgálat során sikerült alátámasztanunk, hogy a beszédaktusok eloszlására és megvalósítási módjára az adott kultúra jellegzetességei is hatással vannak, mivel az összehasonlított beszédek esetén feltártuk, hogy a körülmények nagymértékű hasonlósága ellenére a két beszéd több ponton eltér egymástól.

A hofstedei dimenziók (Hofstede et al., 2010) mentén vizsgálva a kulturális különbségeket és azok leképeződését a két beszéd nyelvhasználatában megállapíthatjuk, hogy a kis hatalmi távolság és a maskulinitás terén látható kulturális azonosság jól tükröződik a két beszéd hasonlóságaiban még akkor is, ha a szónokok személyes bevonódása eltér egymástól. Ugyanakkor az individualizmus, a bizonytalanság kerülése, az engedékenység és az időorientáció dimenzióiban megmutatkozó – hol csekélyebb, hol jelentősebb – eltérések egyértelműen éreztetik hatásukat, aminek következtében a szónokok jellegzetesen más beszédeket hoztak létre akkor, amikor gyakorlatilag nagyon hasonló helyzetben, szinte azonos pillanatban szólították meg nemzetüket.

Árnyaltabb képet kapunk az alacsony és magas kontextusú kultúrák (Hall, 1976) közötti különbségek megmutatkozásáról a vizsgált beszédekben, hozzáátéve, hogy ebben az esetben a két nemzet egy kategóriába, az alacsony kontextusú kultúrák közé sorolódik, bár a britek közelebb állnak a magas kontextusú kultúrák jellegzetességeihez. Angela Merkel beszéde ennek alapján szókimondó, explicit megfogalmazásokkal operál, sok tényt sorakoztat fel, szakértőkre hivatkozik. Boris Johnson beszéde szűkszavú, nem részletezi a helyzetet. Tehát a kulturális különbség itt elsősorban a beszédek hosszában és részletességében mutatkozik meg.

Összegzésként elmondhatjuk, hogy a kulturális háttér jó magyarázó erőnek bizonyulhat egy-egy politikusi megszólalás értelmezéséhez.

Irodalom

Gesteland, R. R. (1999). *Global business behaviour*. Zürich: Orell Füssli Verlag.

Hall, E. T. (1976). *Beyond culture*. New York: Anchor Press.

Hofstede, G., Hofstede, G. J. & Minkov, M. (2010). *Cultures and Organizations: Software of the Mind, Third Edition*. London: McGraw-Hill.

Mihalovics Árpád (2006). Politikai diskurzusok direktív és komisszív beszédaktusai. In Klaudy Kinga és Dobos Csilla (szerk.), *A világ nyelvei és a nyelvek világa* (106–113). Pécs–Miskolc: Miskolci Egyetem.

Searle, J. R. (2000). *Elme, nyelv és társadalom*. Budapest: Vince Kiadó.

Szili Katalin (2004/2013). *Tetté vált szavak. A beszédaktusok elmélete és gyakorlata*. Budapest: Tinta Könyvkiadó.